

## С и м ф о н і я

Сто років — зморшка на чолі Землі.  
Всесвітні війни, революцій грози...  
Дніпро до ніг стежиною проліг  
І котить славу в сиві верболози.

Поет став морем. Далеч степова,  
І хмарочоси, й гори — ним залиті.  
Бунтують хвилі-думи і слова,  
І сонце генія стоїть над ним в зеніті.

Дно глибшає, і береги тікають,  
Аж небо рве свою блакить високу.  
І шторми піняться од краю і до краю,  
Од Вінніпеґу до Владивостоку.

З глибин сердець джерела пружно б'ють —  
І шумувати морю, не вмирати,  
Хай ллють у нього і любов і лють,  
Тривожну шану, жовч гірку розплати...

Художнику немає скутих норм.  
Він — норма сам, він сам в своєму стилі...  
У цей столітній і стобальний шторм  
Я кидаюсь в буремні гори-хвилі.

## Перша частина

## В и ш н е в и й ц в і т

Завірюха стугоніла, вила,  
І мороз гострив свій білий ніж.  
А Земля од ляку задубіла,  
На вітрах крутилася скоріш.

Щулились дороги, мерзли хмари,  
В сіру безвість зносило міста.  
А дуби стругалися на мари,  
На труну, на віко, на хреста.

Петербурзьким шляхом, по коліна  
Грузнучи в заметах, боса йшла  
Зморена, полатана Вкраїна,  
Муку притуливши до чола.

І намисто сипалось під ноги,  
Ніби кров змерзалась на льоту.  
"Сину, сину", — слухали дороги  
Тих ридань метелицю густу.

"Може, тобі липового чаю,  
Чи калини спряжити бува..."  
А дорога ген до небокраю —  
На дорозі мати ледь жива.

Хурделяє хуга хуртовинна,  
Засипає снігом очі вщерть.  
І біжить до сина Україна  
Одганяти знавіснілу смерть.

Цілу ніч надворі виє хуга,  
Плаче, деренчить в віконній склі.

Ні дружини, ні дітей, ні друга —  
Тільки гілка вишні на столі.

Телеграма від полтавців. М'ята  
Віє в душу запахущий дим,  
Та маленька свічка тьмянувата  
Тріскає і мружиться над ним.

Дві у шафі, що життя досвітять,  
Ну, а там світити вже йому.  
В завірюшних, грозяних століттях  
Серцем розпанахувати тьму.

Нині вишня бризнула суцвіттям —  
В пляшці тепла гілочка жива...  
Біль пекучий... І вона, самотня,  
В цвіті вся, як в думках голова.

Ліг у ліжко. Віє чи не віє —  
В заметілях весь життєвий шлях.  
В свічці ледве дихають надії,  
І блукають пальці в пелюстках.

З

П е р ш е м а р е н н я

Густий туман спадає.  
Великий плац, піском посипаний,  
Де флейта з вихлипом ридає,  
І барабан гуде, як гнів невсипний.

Ні — сотні флейт конають в муці.  
Гуде земля, і товпища народу,

Як зерна у мішку, в густій пилюці  
Тривожаться, шумлять до небозводу.

Ярмулки і хустки, шапки, кубанки.  
Посивілі, руді, із кучмами, із струп'ям.  
Востаннє надриваються горлянки.  
Вози вгинаються, чиясь гарба порипує.

Валує дим в жіночих зойках вгору,  
Дитячий лемент свердлисть небо й душу.  
Хто виліз по снопках на схилену комору,  
Хто на вершок на грушу —

І дивляться туди,  
Де два ряди  
Стоять, схилившись для удару,  
В очах леліючи покару  
І лютий гнів  
На всіх царів.  
Один — жіночий ряд. Там покритки,  
Замучені, із безрозумним горем,  
Із випитим лицем, із поглядом суворим —  
Стоять і мнуть хустки.  
А другий ряд — катовані солдати.  
Забиті лозами, посаджені за ґрати.  
А серед них і кістяки, мерці  
Шпіцрутени тримають у руці,  
І козаки замучені, й казахи  
Похнюплені — орбіти без очей, —  
І вітер розвіває чорні лахи  
Над білими цурпалками плечей.  
Од заходу до сходу — два ряди.  
Вже крики звідусіль: "Пора — веди!"  
І він, Тарас, веде катів людських.  
Січуть шпіцрутени вельможні пишні спини,

І так горлає їхній зойк невпинний,  
Щоб в майбутті він за віки не стих.  
Тарас веде Миколу, що його  
Хотів засипати казахськими пісками.  
На спині пещеній танцює вже вогонь,  
І Олександр Романов йде з братами.  
Їх святить гнів народів... Свист і свист.

Він опритомнів у тяжкому горі:  
Це хуртовина бляхи білий лист  
Зірвала — грімкотить і цвюхкотить надворі,  
І гасне свічка, як його життя.  
Він другу світить. Тужно вітер свище.  
Даремно в шибку б'ється каяття.  
В душі стліває чорне попелище...

#### 4

#### Д а л е к и й д і в о ч и й г о л о с

Я тебе чекала роки й роки.  
Райдугу пускала з рукава.  
На твої задумані мороки,  
На твої огрозені слова.

Я тебе в Закревській поманила,  
Я душею билась в Репніній,  
А в засланні крила розкрилила  
В Забаржаді, смуглій і тонкій.

Ні мотиль-актриса Піунова,  
Ні Лікери голуба мана  
Цвітом не зронилися в грозову  
Душу вільну, збурену до дна.

Я б тобі схилилася на груди,  
Замість терну розсівала б мак.  
Та мені зв'язали руки люди.  
"Хай страждає, — кажуть, — треба так.

Хай у ньому сльози доспівають  
У ненависть, в покару, в вогні".  
І мене, знеславлену, пускають,  
Щоб ридали вірші по мені.

Я — Оксана, вічна твоя рана,  
Журна вишня в золотих роях.  
Я твоя надія і омана.  
Іскра нероздмухана твоя.

5

## Д р у г е м а р е н н я

(З шибки впурхує в кімнату зграя горобців,  
всідається біля свічки, цвіринчить)

Ми — українські горобці,  
Як оселедці, в нас чуби.  
Вкраїнський усміх на лиці,  
Вкраїнські писки і лоби,  
Що нам сипнуть, те ми клюєм,  
Чолом за ласку віддаєм.  
Цар нас шугнув, і ми — о, страх —  
Всі пурхнули по смітниках.  
То служимо в своїх панів,  
Як бог велів і цар велів.  
То мостимося до чужих  
І в урнах порядкуєм в них,

А те, що Україна гола, —  
Нам соромно за наші вола,  
Ми обминаєм наш смітник —  
Вже одбував козацький вік,  
І ми не витвори льокальні.  
Ми навіть інтернаціональні.  
Бо як підійметься руїна  
Й зачервоніє Україна,  
То нам прийдеться утікати,  
Щоб крильця не пообпикати.  
А вдалині, на чужині,  
А чи в сусідськiм бур'яні  
Ми розпережимось орлами...  
Цвірінь-цвірінь! Ти будеш з нами?  
Ти в нас дивись, бо спересердя  
Ми поклюєм твоє безсмертя...  
А то престол тобі зів'єм  
І епігонством тихо вб'єм,  
В труну твою, як ляжем спати,  
Ми рідної натрусим м'яти.  
Що ми свої (хай знає світ!),  
Цвірінькнем тихо "Заповіт"...  
Ти — вічний?

Вічні ж ми, борці,

Ми — всюдисущі горобці!

6

Т р е т ь м а р е н н я

Він лежить горілиць і не бачить нічого.  
Тільки з хрому халяви — глум гидкий, навісний.

І підходить один, пружно виструнчив ногу,  
Став на груди поетові (чи це ява чи сни?),

І пристукує, і гатить  
Каблуками кованими —  
Як би серце розірвати  
Гострими підковами.  
Гупотить, тупотить,  
Тисне, мене вичовгує.  
Злісний танець глупоти  
В піні вишумовує.  
Та по грудях, та по серцю,  
Та по тілі білому —  
Крики, лемент: "Підсип перцю!"  
В диму очамрілому  
Офіцери ходять колом,  
Оренбурзький гарнізон —  
І, пробитий гострим боєм,  
Захлинається прокльон.

Він тужавіє мукою, биті груди розпростує,  
Рве сорочку скривавлену — і росте, і росте,  
І злітає мізерія золотою коростою,  
Збившись в закутки шинку, в павутиння густе.

І малі йому зруби, дико валяться стіни,  
Дах злітає за вітром, та впину нема,  
І казарми тріщать од лежачої спини,  
З ляку в море пірнає пустеля німа.

І не встати йому, мов прибитий навіки,  
Хоч під ним, наче хмиз, тріскотить Оренбург',  
Хоч здаються струмочками вигнуті ріки  
І дмушками дитячими посвисти бур.

Він кричить з переляку, бо рука вже на полюсі  
Маца лисину льоду, а друга внизу  
Чорне море впізнала по козацькому голосі  
І так спрагло голубить подніпрову лозу.

Голова в Петербург' вже уперлась — і звідти  
Сунуть армії, прямо по ньому гудуть.  
І танцює імперія, і гудуть динаміти,  
Щоб добратись до серця, в поетову лють.

А над серцем гопака  
Панство з України  
У червоних чобітках  
Пробива до спини.  
Дави свого, слава Богу,  
Щоб чужий боявся,  
Щоб іти в таку дорогу  
І не замірявся.  
Гоп-гоп гопака  
У червоних чобітках,  
У киреях вишневих,  
У шапочках смушевих...

Він лежить горілиць. Гасне свічка поволі.  
Люто груди печуть, та нікого нема,  
І летять на Вкраїну незагоєні болі,  
Зупиняють їх ґрати, бо вітчизна — тюрма...

7

Г о л о с і н н я м а т е р і У к р а ї н и

Та до кого ж я літатиму,  
Кому в очі заглядамити.

Кому квіти-самоцвіти  
По долинах розстилатиму?  
Відкіль тебе ж викликати?  
Чи то з рути? Чи то з м'яти?  
Чи з глибокої могили,  
Де барвінки хрест обвили?  
Які столи застилати,  
Повні чари наливати?  
Та й налити, пригубити,  
З хрестом цокнутись і пити?..  
Як же тебе шанувати —  
Цвіт вишневий обсипати,  
А чи жовтий лист кленовий  
На віночок твій терновий?..

#### Друга частина

Вишневий вітер  
Вишневий цвіт  
З вишневих віт  
Вишневий вітер  
Звіває з віт...

Йому стелилася дорога незвичайна —  
Єдина у житті і в смерті теж єдина,  
Крізь всі віки, загорнуті у смуток,  
Крізь всі народи, сиві і весняні, —  
Кругом Землі йти на плечах братів.

І до труни з кленового безсмертя  
Шекспір підходив з глибини століть  
І, чорний плащ відкинувши рукою  
(На грудях заряхтіли діаманти,  
Мов зорі на небесному чолі),  
Схилювався до землі, поцілував у лоб —

Війнулося волосся над труною.  
Застиг в мовчанні, вічний, як життя.

Війнуло подихом насичених терзань —  
Рішуче звівся буряний Бетговен.  
Левиний чуб із чорних блискавок  
Упав на груди вогняного брата —  
Вислухував громи в Тарасовій душі.

Стрункий, і чистий, і легкий, мов птах,  
В устах затисши білий цвіт черешні,  
Плив на вітрах чорногарячий Пушкін.  
І полилось волосся кучеряве  
На мудрі руки сивого борця.

І скинув Гойя вороний циліндр.  
Поставу згорблену ніс крізь тривожні хмари  
З совою на широкому плечі.  
У кожного руках пов'язаний хустиною  
З яскравим українським вишиттям.  
Взяли на плечі дорогу труну.

Вишневий цвіт  
З вишневих віт  
Вишневий вітер  
Звіває з віт.

І замість свічки палахтіло сонце

Вишневий плід  
Здивує світ,  
Всміхнеться сонцю  
На крилах віт

В Тарасових натруджених руках.

І доки світ  
У плині літ —  
Вишневий вітер.  
Вишневий цвіт.

У кругосвітній похорон пішли,  
Щоб зупинитись на горі Чернечій,  
Йшла вперше Україна по дорозі  
У глибину епох і вічних зльотів —  
Йшла за труною сина і пророка.  
За нею по безсмертному шляху  
Ішли хохли, русини, малороси,  
Щоб зватись українцями віднині.

Вишневий цвіт  
З вишневих віт  
Вишневий вітер  
Зриває з віт.

І розступалися народи перед нами.  
Вітри носили шепоти на крилах.  
Питав Париж Варшаву: хто це? Хто?  
Літали ластівки й снували за собою  
Години й дні, журбою перевиті.  
А з куполу захмарених небес  
Глибинний реквієм схилявся до Землі  
І очі смутку зазирали в душу —  
Йшла Україна в глибину століть.

Вишневий плід  
Здивує світ,

Всміхнеться сонцю  
На крилах віт.

Вишнева весняна пора.  
Летять стежини до Дніпра,  
Летять хмарки, летять дороги,  
Зібгавши куряву під ноги.  
Летять студенти і монахи,  
Летять мундири і папахи,  
Летять солом'яні брилі,  
Летять кленові костилі,  
Летять берлини і підводи,  
Летять віки. Летять народи.  
Вишневий вітер на Землі.  
Вишневі думи на чолі.

І доки світ  
У плині літ —  
Вишневий вітер,  
Вишневий цвіт.

("Вітчизна", ч.3, 1962)

Джерело: Іван Кошелівець. Панорама найновішої літератури УРСР.  
Видавництво "Пролог", Мюнхен, 1963.